

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék
/ MTA Judaisztikai Kutatóközpont
2008/09. tanév, II. (tavaszi) félév

Komoróczy Géza

Héber szövegolvasás (pontozatlan szöveg):

Tobit könyve

BBN-HEB-301.4, HBN-221, HBN-459, Gyak., 2 kr.

Időpont: hétfő 14:00–15:30

Hely: Múzeum körút 4/F, 234

Első óra: 2009. február 23

A félév célja kettős:

- a) Tobit könyve héber és arámi szövegeinek elolvasása, nyelvi és tárgyi elemzésekkel;
- b) a könyv bonyolult szövegtörténetének áttekintése a ránk maradt változatokban és fordításokban.

I.

Még az első óra előtt:

- 1) Mindenki gondosan olvassa el a könyv szövegét fordításban. (Magyarul kényelmesen hozzáférhető a r. kath. Bibliákban, Károlyi Vizsolyi Bibliájában.)
- 2) Tájékozódjék egy-két *Einleitung*-ban az irodalomtörténeti problémákról
- 3) Tájékozódjék a narrativum földrajzi és történeti hátteréről:
Izrael “asszír fogsága”;
(III. Tukulti-apil-Esara), V. Sulmánu-asarídu, (II. Sarrukín), Szín-ahhé-eriba,
Assur-ah-iddina uralkodása;
Asszíria fővárosai;
Asszíria háborúi Média területén.
- 4) Tájékozódjék a könyv görög és latin fordításá/(ai)nak kéziratairól.

II.

Az órán a szövegből először – egyszerűségi és kényelmi okokból – két középkori fordítás részleteit olvassuk el:

Hans Bardtke, *Hebräische Konsonantentexte...* (Leipzig: Otto Harrassowitz, 1954), no. 81–89 (a Moses Gaster [1856–1939] által kiadott, PSBA 18–19, 1896–1897; illetve Paul Fagius [1504–1549] és Sebastian Münster [1488–1552] által kiadott, a londoni polyglott Bibliába [Brian Walton, *SS. Biblia polyglotta*, vol. IV, 1657, pp. 35–63] átvett szövegek alapján)

III.

Ezt követően a régi héber szövegváltozatokból később kijelölendő részeket – néhány összefüggő szakaszt – olvasunk az alábbi kiadások alapján:

Klaus Beyer, *Die aramäischen Texte vom Toten Meer...* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1984), pp. 298–300

Joseph A. Fitzmyer, “Tobit”, in: Magen Broshi, et al., *Parabiblical Texts, Part 2* (Qumran Cave 4, vol. XIV / Discoveries in the Judaean Desert, 19) (Oxford: Clarendon Press, 1995), pp. 1–76, Pl. 1–x

Florentino García Martínez, *The Dead Sea Scrolls Study Edition*

Michaela Hallermayer, *Text und Überlieferung des Buches Tobit* (Deuterocanonical and Cognate Literature Studies, 3) (Berlin, etc.: Walter de Gruyter, 2008)

Stuart Weeks, Simon J. Gathercole, Loren T. Stuckenbruck, *The Book of Tobit: Texts from the Principal Ancient and Medieval Traditions* (Berlin, etc.: Walter de Gruyter, 2004)

IV.

További feladatok a félév folyamán:

1) Rövid házi dolgozat a magyar fordítások szemmájának megállapítására: miből készült a fordítás, illetve mi ennek a forrásnak a viszonya, mai ismereteink szerint, a könyv szövegagyományához.

Christian J. Wagner, *Polyglotte Tobit-Synopse. Griechisch – Lateinisch – Syrisch – Hebräisch – Aramäisch* (Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, Phil.–Historische Klasse, III. Folge, 258 / Mitteilungen des Septuaginta-Unternehmens, 28) (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2003)

2) Mindenkinél óráról órára folyamatosan halákhikus kommentárt kell készítenie, nem szigorúan vett dolgozatként, de írásban, az éppen olvasott szakaszhoz.

3) A szövegolvasás megfelelő pontján mindenkinek közvetlen (értsd: az arámi szöveget is magában foglaló) ismeretet kell szereznie az Ahiqar-irodalomról.

Egyéb irodalmat Tobit könyvéhez lásd a könyvtárban: **36.5.3.Tob.**

Különösen ajánlható:

Joseph A. Fitzmyer, *Tobit* (Commentaries on Early Jewish Literature) (Berlin – New York: Walter de Gruyter, 2003)

Carey A. Moore, *Tobit. A New Translation with Introduction and Commentary* (The Anchor Bible, 40A) (New York, etc.: Doubleday, 1996)

Assziriológiai érdeklődésűeknek külön is ajánlott:

Wolfram von Soden, “Fischgalle als Heilmittel für Augen”, AfO 21 (1966), pp. 81–82; új lenyomatban in: uő, *Bibel und Alter Orient: Altorientalische Beiträge zum Alten Testament* (Berlin: Walter de Gruyter, 1985), pp. 76–77

Johannes J. A. van Dijk, “Die Inschriftenfunde”, in: *Vorläufige Berichte*, 18 (Abhandlungen der Deutschen Orient-Gesellschaft, 7) (Berlin: Gebr. Mann Verlag, 1962), pp. 39–62, kül. pp. 51 sk., lin. 19 sk. (“Aba-Enlil-dari, akit ahlamú nyelven Ahuqarnak hívnak”) – Jonas C. Greenfield, “Studies in Aramaic Lexicography, I”, *Journal of the American Oriental Society*, 82 (1962), pp. 290–299, kül. p. 293; új lenyomatban in: uő, *Al kanfei Yonah: Collected Studies...* (Leiden, etc.: Brill – Jerusalem: Magnes Press, 2001) (uo. más Ahiqar-cikkei is)

“Aiszóposz-regény”. Arnolt Bronnen, *Aisopos: Sieben Berichte aus Hellas. Der antike Aisopos-Roman neu übersetzt und nach den dokumentarischen Quellen ergänzt* (Hamburg: Rowohlt / Berlin – Weimar: Aufbau Verlag, több kiadásban)

A héber nyelv reneszánszáról az i. e. II. században:

Komoróczy Géza, “A héber és az arámi nyelv Dániel könyvében: Héber nyelvi reneszánsz a Makkabeusok korában?”, in: Landeszman György & Deutsch Róbert (szerk.), *Hetven év. Emlékkönyv dr. Schweitzer József születésnapjára* (Budapest: A Budapesti Zsidó Hitközség, 1992), pp. 101–108

V.

Félév végi osztályzat

Az órákon való szereplés és a dolgozatok alapján.

09/01/18/KG